

СЕКЦІЯ 7. ТЕОРЕТИЧНА МЕДИЦИНА: ФУНДАМЕНТ МАЙБУТНЬОГО ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-559-7-69>

ПАРАПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА МАЙБУТНЬОГО – МЕТОДОЛОГІЯ, ОСВІТА Й МІСЦЕ В ТЕОРЕТИЧНІЙ МЕДИЦИНІ

Бомбушкар І. С.

лікар психіатр-нарколог

*Український науково-дослідний інститут медицини транспорту
м. Одеса, Україна*

Вступ і концептуальні засади. Сучасна теоретична медицина перебуває на порозі переосмислення власних меж. Біомедична модель дедалі частіше доповнюється психічними, соціальними й сенсорними вимірами. Парапсихологія пропонує розглядати людину як багаторівневу систему, де свідомість виступає активним чинником, що впливає на перебіг психофізіологічних процесів. Її мета – наукове вивчення явищ свідомості, які традиційно залишалися поза класичною психологією: інтуїції, негайного пізнання, телепатичних реакцій, трансових переживань та граничних станів. Формування наукової парапсихології пов'язують з експериментами Дж. Б. Райна в Університеті Дюка, узагальненими в монографії «Extrasensory Perception» [6]. Саме ці дослідження поклали початок систематичному вивченню екстрасенсорного сприйняття в умовах лабораторії. Подальший розвиток дисципліни відбувався через створення дослідницьких осередків і професійних об'єднань, зокрема Parapsychological Association, яка з 1957 року позиціонує парапсихологію як повноцінну наукову галузь [4]. Сутність парапсихології полягає в дослідженні свідомості як чинника, що взаємодіє з фізіологічними, інформаційними та емоційними процесами. Її гуманітарна місія – повернути науці вимір сенсу та внутрішньої цілісності людини, поєднавши експериментальну строгість із філософським рівнем осмислення досвіду.

Структура, методологія й етика парапсихології

Парапсихологія охоплює три ключові розділи досліджень:

- 1) екстрасенсорні феномени – інтуїція, телепатія, негайне пізнання [6];
- 2) взаємодія свідомості з матерією – психокінетичні ефекти, вплив наміру на фізичні або технічні системи [5];

3) змінні стани свідомості – транс, досвід клінічної смерті, феномени «виходу з тіла».

Ці розділи описують різні прояви єдиного процесу – взаємодії психічного та фізичного. Завдання науки – не довести «надприродність» цих явищ, а дослідити їхні механізми з використанням коректної методології.

Методологія академічної парапсихології включає феноменологічний, експериментальний і статистичний підходи. Феноменологічний метод зосереджується на точному описі суб'єктивних станів, не редукуючи їх одразу до нейрофізіології. Експериментальні дослідження проводяться в режимі сліпих, подвійно сліпих і потрійно сліпих протоколів; метааналіз таких робіт демонструє наявність малих, але стабільних ефектів аномальної інформаційної взаємодії [1, 2]. У лабораторних умовах застосовуються сучасні прилади: електроенцефалограф (ЕЕГ) для фіксації змін мозкової активності під час інтуїтивних або трансових процесів та аурокамера для реєстрації динаміки біоенергетичного поля й психоемоційних параметрів.

Статистичний аналіз дозволяє оцінювати великі масиви даних і визначати, чи виходять отримані результати за межі випадкових коливань. Огляд експериментальної бази свідчить про те, що парапсихологічні ефекти хоч і є малими, але реплікованими в різних лабораторіях світу [2, 5].

Наукова інфраструктура дисципліни представлена фаховими журналами, такими як *Journal of Parapsychology*, та дослідницькими центрами, зокрема *Koestler Parapsychology Unit* при Единбурзькому університеті, який з 1985 року поєднує навчальну та дослідницьку діяльність у цій галузі [3].

Етичні засади парапсихології ґрунтуються на добровільності участі, поінформованій згоді, психологічній безпеці й недопущенні маніпулятивних або комерційно зумовлених впливів на свідомість. Вплив на психіку розглядається як акт відповідальності, а не влади.

Освітній вимір і програма курсу «Основи парапсихології»

Освіта є середовищем, де нові наукові напрями проходять випробування на зрілість. Парапсихологія, що поєднує природничу, гуманітарну й медичну логіку, потребує системного викладання, аби уникнути спрощень і міфологізації. Саме тому розробка навчального курсу «Основи парапсихології» є кроком до академічного осмислення феноменів свідомості.

Навчальна програма курсу може включати п'ять модулів: історію дисципліни, методологію та експеримент, феноменологію свідомості, етику й безпеку впливу, а також практичний блок, орієнтований на аналіз кейсів і рефлексивні роботи. Така структура відповідає міжнародній

практиці, де парапсихологія викладається в окремих університетах Європи та США як вибіркова або магістерська дисципліна [5].

Головна освітня функція курсу – формування критичного мислення і здатності відрізнити наукові дослідження свідомості від псевдонаукових практик. Студенти вчать розпізнавати маніпуляції, небезпечні форми впливу на психіку і одночасно – бачити потенціал свідомості як ресурсу розвитку.

Парапсихологія і теоретична медицина: синтез і висновки

Медицина вже визнає вплив свідомості на перебіг хвороби через ефект плацебо, роль емпатії лікаря та зв'язок емоційних станів із соматичними симптомами. Парапсихологія систематизує ці феномени й розглядає їх у ширшому контексті інформаційних і сенсорних процесів [5]. У психотерапії парапсихологічний підхід допомагає осмислювати граничні стани не лише як патологію, а як етапи внутрішньої трансформації особистості. У реабілітаційній медицині він пояснює ефективність практик усвідомленості, візуалізації й роботи з внутрішньою увагою.

У теоретичній медицині парапсихологія сприяє формуванню моделі «медицини свідомості», де лікування охоплює не лише тілесний і психічний рівні, а й рівень сенсу та наміру. Такий підхід поєднує доказовість із гуманістичною орієнтацією на цілісну людину.

Висновки. Парапсихологія постає як еволюція науки про людину. Вона поєднує експеримент і внутрішній досвід, логіку й інтуїцію, статистику й феноменологію. Її внесок у теоретичну медицину полягає у створенні свідомісно орієнтованої моделі, де здоров'я розуміється як стан внутрішньої цілісності, а не лише відсутність симптомів. Інтеграція парапсихологічних підходів в освіту та медичну практику може стати одним із фундаментів гуманістичної медицини майбутнього.

Література:

1. Bem D. J., Honorton C. Does psi exist? Replicable evidence for an anomalous process of information transfer. *Psychological Bulletin*. 1994. Vol. 115, No. 1. P. 4–18.
2. Cardeña E. The experimental evidence for parapsychological phenomena: A review. *American Psychologist*. 2018. Vol. 73, No. 5. P. 663–677.
3. Koestler Parapsychology Unit. Research overview. *University of Edinburgh*. 2015. URL: <https://koestlerunit.wordpress.com>
4. Parapsychological Association. About the Parapsychological Association. 2017. URL: <https://www.parapsych.org>
5. Radin D. The conscious universe: The scientific truth of psychic phenomena. New York : HarperCollins, 1997. 390 p.
6. Rhine J. B. Extrasensory perception. Boston : Bruce Humphries, 1934. 344 p.